បទឧទ្ទេសនាមរបស់ សម្តេច នរោត្តម សិរិវុឌ្ឍ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ
ស្តីពី
ខ្លឹមសាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង សមត្ថកិច្ចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

(នៅគុរុកោសល្យ និងវិក្រឹតការរាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២២ ខែមិនា ២០១៣)

សូមគោរព **ឯកឧត្តម ឯក សំអុល** ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

សូមគោរពឯកឧត្តម លោកជំទាវ សមាជិក សមាជិកា ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

សូមគោរព លោក **វ៉ូវ ផេងសែ** នាយកសាលាគុរុកោសល្យ និងវិក្រឹតការរាជធានីភ្នំពេញ

សូមគោរព ឯកឧត្តម លោកជំទាវ លោក លោកស្រី ព្រមទាំងក្មួយៗសិស្សានុសិស្សទាំងអស់

មុននឹងចាប់ផ្តើមបទឧទ្ទេសរបស់ខ្ញុំ គប្បីយើងចោទសួរខ្លួនយើងជាមុនថា **អ្វីទៅដែលគេឱ្យ ឈ្មោះថា"រដ្ឋធម្មនុញ្ញ"នោះ? អ្វីទៅដែលមាន សារៈសំខាន់ពិសេស ទាល់តែមានការតម្រូវឱ្យ បង្កើតស្ថាប័នកំពូលមួយឯករាជ្យសម្រាប់ការពារនោះ ?**

គេបានចាត់ទុករដ្ឋធម្មនុញ្ញជាច្បាប់កំពូលដែលរាល់ច្បាប់ និងឯកសារគតិយុត្តទាំងឡាយនៅក្នុងប្រទេសនីមួយៗត្រូវអនុលោមទៅតាម បើពុំនោះសោតទេ ច្បាប់ និងឯកសារគតិយុត្តិ ទាំងនោះ នឹងអធម្មនុញ្ញភាព។

ដូច្នេះតើនៅពេលណាទៅគេត្រូវមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ?

ចម្លើយថា គ្រប់សង្គមនយោបាយ ត្រូវមាន អង្គនៃវិធាន មួយចំនួនដែលគេបានចែង ឬក៏គេមិនបានចែងជាលាយលក្ខអក្សរ ដើម្បីកំណត់អំពីបែបបទ នៃការបានទទួល និង ការបានក្តាប់អំណាចនយោបាយ។

១.២-រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣

ថ្ងៃទី ២៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ១៩៩១ អត្ថបទទាំងបួនដែលជា " **កិច្ចព្រមព្រៀង ដើម្បីដោះ ស្រាយទំនាស់ទាំងអស់នៅកម្ពុជា**"(les accords pour un règlement politique global du conflit du Cambodge) ត្រូវបានចុះហត្ថលេខានៅទីក្រុងប៉ារីស។ ដើម្បីអនុវត្ត កិច្ចព្រមព្រៀងនេះ គេត្រូវរាយនៅទូទាំងកម្ពុជានូវកងទ័ពអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលមានឈ្មោះថា "អាជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិនៅកម្ពុជា (APRONUC)" ។ អាជ្ញាធរនេះមានភារកិច្ចជាអាទិ៍ រៀបចំការបោះឆ្នោត "**សេរី និង ត្រឹមត្រូវ**" (libre et régulière) ជ្រើសតាំងសភាធម្មនុញ្ញ ដើម្បីរៀបចំ "ធម្មនុញ្ញ"មួយជាគោលដែលគោរពគោលការណ៍ដូចបានរៀបរាប់នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទី ៥ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង។

ការបោះឆ្នោតត្រូវបានប្រព្រឹត្តទៅពីថ្ងៃទី២៣ ដល់ថ្ងៃទី ២៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៣ ហើយសភាធម្មនុញ្ញត្រូវបានដំណើរការនៅថ្ងៃទី ១៤ ខែ មិថុនា ។

នៅថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ដោយ **១១៣** សម្លេងស្រប ០៥ សម្លេង **ប្រឆាំង** និង ០២ សម្លេង **អនុបវាទ** សភាធម្មនុញ្ញបានអនុម័តរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាគោលមួយ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញជាគោលថ្មីនេះ ត្រូវបានសម្តេច **នរោត្តម សីហនុ** ព្រះប្រមុខរដ្ឋប្រកាសឱ្យប្រើនៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣។ នៅក្នុងថ្ងៃដដែល បន្ទាប់ពីបានទទួលការទូលស្នើពីក្រុមប្រឹក្សារាជបល្ល័ង្ក សម្តេច **នរោត្តម សីហនុ** បានសច្ចាប្រណិធាន ដែលធ្វើឱ្យព្រះអង្គក្លាយទៅជាព្រះមហាក្សត្រអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។

រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៣ មកដល់ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ បានធ្វើវិសោធនកម្ម ចំនួន ០៦ លើក គឺក្នុងខែ ÷

-កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

-មីនា ឆ្នាំ ១៩៩៩

-កក្កដា ឆ្នាំ ២០០១

-មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៥

-មីនា ឆ្នាំ ២០០៦ និង

-កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៨ ។

ដោយឡែក ច្បាប់ធម្មនុញ្ញបន្ថែមសំដៅធានានូវដំណើរការជាប្រក្រតី នៃស្ថាប័នជាតិ ត្រូវបាន ប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រម លេខនស/រកម/ ០៧០៤/០០១ ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៤ និង បានធ្វើវិសោធនកម្មមួយមាត្រា គឺមាត្រា ០៦ ។

រដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៩៣ មានបុព្វកថា មួយដែលផ្អែកលើប្រពន្ធ័ប្រជាធិបតេយ្យ សេរីពហុបក្ស ធានាសិទ្ធិមនុស្ស គោរពច្បាប់ ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ចំពោះវាសនាអនាគតជាតិ ឱ្យបានឈានឡើង រីកចំរើន លូតលាស់ សម្បូររុងរឿងជានិច្ចនិរន្តរ៍ ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ចែកជា ១៦ ជំពូក ដែលមានសរុប ទាំងអស់ ១៥៨ មាត្រា :

ជំពូកទី១ អំពីអធិបតេយ្យ មាន ៦មាត្រា គឺពីមាត្រា ០១ ដល់ មាត្រា ០៦ ដែលមានចែងជាអាទិ៍ថា ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ប្រតិបត្តិតាម រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង តាមលទ្ធិប្រជាធិតេយ្យ សេរីពហុបក្ស ។

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជារដ្ឋឯករាជ្យ មិនអាចបំបែកបាន។

ភាសា និង អក្សរ ដែលប្រើជាផ្លូវការ គឺភាសា និង អក្សរខ្មែរ ។

ជំពូកទី២ អំពីព្រះមហាក្សត្រ មាន ២៤មាត្រា គឺពីមាត្រា ០៧ ដល់មាត្រា ៣០ ថ្មី ដែលមានចែងជាអាទិ៍ថា: ព្រះមហាក្សត្រកម្ពុជា ទ្រង់គ្រងរាជសម្បត្តិប៉ុន្តែទ្រង់មិនកាន់អំណាចឡើយ។ ព្រះអង្គគង់ជាប្រមុខរដ្ឋមួយជីវិត ហើយក៏មិនអាចមាននរណារំលោភបំពានបានឡើយ ។

របបរាជានិយមកម្ពុជា ជារបបជ្រើសតាំង។ ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ឥតមានព្រះរាជអំណាច ចាត់តាំងព្រះរជ្ជទាយាទ សម្រាប់គ្រងរាជសម្បត្តិឡើយ ។

ប្រការដែលមានចែងថា "ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់គ្រងរាជសម្បត្តិ ប៉ុន្តែទ្រង់មិនកាន់អំណាច ឡើយ..." មិនអាចសុំកែប្រែបានជាដាច់ខាត ។

ព្រះមហាក្សត្រ ព្រះអង្គទាក់ទងជាមួយព្រឹទ្ធសភា និង រដ្ឋសភា ដោយព្រះរាជសារតែព្រះរាជសារនេះ ព្រឹទ្ធសភា និង រដ្ឋសភា មិនអាច យកទៅជជែកពិភាក្សាឡើយ ។

ព្រះអង្គទ្រង់តែងតាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រី និង តែងតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ។

ព្រះអង្គទ្រង់ជា មេបញ្ជាការកំពូល នៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ និងទ្រង់គង់ជាអធិបតីនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាការពារជាតិ ទ្រង់ប្រកាសសង្គ្រាម ក្រោយការអនុមត័របស់រដ្ឋសភា និង ព្រឹទ្ធសភា ។

ព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះរាជសិទ្ធិបន្ធូរបន្ថយទោស និងលើកលែងទោស។

ជំពូកទី៣ អំពីសិទ្ធិ និង ករណីកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ មាន ២០មាត្រា គឺពីមាត្រា ៣១ ដល់មាត្រា ៥០។ ជំពូកនេះមានចែងជាអាទិ៍ថា ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពី សិទ្ធិមនុស្ស និង កតិកាសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងនិងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និង សិទ្ធិកុមារ ។

ការប្រើសិទ្ធិសេរីភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ មិនត្រូវឱ្យប៉ះពាល់ ដល់សិទ្ធិសេរីភាពអ្នកដទៃ ឡើយ។ ការប្រើសិទ្ធិសេរីភាពនេះ ត្រូវប្រព្រឹត្ត តាមលក្ខខណ្ឌកំណត់ក្នុងច្បាប់ ។

ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត មានសេរីភាព និង សន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួន។ ទោសប្រហារជីវិត មិនត្រូវមានឡើយ ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត និងអាចឈរឈ្មោះឱ្យគេបោះឆ្នោត មានសិទ្ធិជ្រើសរើសមុខរបរ សមស្របតាមសមត្ថភាព របស់ខ្លួន តាមសេចក្តីត្រូវការរបស់សង្គម ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួន សេរីភាព ខាងសារពត៌មាន សេរីភាពខាងការបោះពុម្ពផ្សាយ សេរីភាពខាងការប្រជុំ។ ជនណាក៏ដោយ មិនអាចឆ្លៀតប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភនាំឱ្យប៉ះពាល់ ដល់កិត្តិយសរបស់អ្នកដទៃ ដល់ទំនៀមទម្លាប់ល្អរបស់សង្គម ដល់សណ្តាប់ ធ្នាប់សាធារណៈ និងដល់សន្តិសុខជាតិ បានឡើយ។

ច្បាប់រ៉ាប់រងមិនឱ្យមានការរំលោភបំពាន លើរូបរាងកាយបុគ្គលណា មួយឡើយ។ ការចោទប្រកាន់ ការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ឬ ការឃុំខ្លួនជន ណាមួយ នឹងអាចធ្វើទៅកើត លុះត្រាតែអនុវត្តត្រឹមត្រូវតាមបញ្ញត្តិច្បាប់។

វិមតិសង្ស័យ ត្រូវជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ ។

ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ។ ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ទាំងពីរភេទមានសិទ្ធិពេញទី ខាងជំនឿ។ ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនារបស់រដ្ឋ។

បុរស និង ស្ត្រី មានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងគ្រប់វិស័យទាំងអស់ ជាពិសេសក្នុង អាពាហ៍ពិពាហ៍ និង គ្រួសារ ។

អំពើលក់ដូរមនុស្ស អំពើធ្វើអាជីវកម្មផ្នែកពេស្យាកម្ម និង អំពើអាសអាភាស ដែលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់នារី ត្រូវហាមឃាត់ ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូបត្រូវគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង គោរពច្បាប់ ។

ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ ត្រូវគោរពទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ និង កម្មសិទ្ធិស្របច្បាប់ របស់ឯកជន។

ជំពូកទី៤ អំពីរបបនយោបាយ មាន ៥ មាត្រា គឺពីមាត្រា ៥១ ថ្មី ដល់មាត្រា ៥៥ ។ ជំពូក នេះមានចែងជាអាទិ៍ថាៈ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាអនុវត្តនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ហើយប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរជាម្ចាស់វាសនានៃប្រទេសជាតិរបស់ខ្លួន ។

អំណាចទាំងអស់ជារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ ប្រជាពលរដ្ឋប្រើអំណាច របស់ខ្លួនតាមរយៈរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា រាជរដ្ឋាភិបាល និង សាលាជម្រះក្តី ។

អំណាចបែងចែកដាច់ពីគ្នារវាងអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ អំណាចនីតិ ប្រតិបត្តិ និង អំណាចតុលាការ ។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្តេជ្ញារក្សាការពារឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាពទឹកដី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុវត្តនយោបាយបង្រួបបង្រួមជាតិ ដើម្បីការពារឯកភាពជាតិ រក្សាការពារទំនៀមទម្លាប់ និងប្រពៃណីល្អរបស់ជាតិ។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ត្រូវការពារនីត្យានុកូលភាព ធានាសណ្តាប់ធ្នាប់ និង សន្តិសុខសាធារណៈ ។

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាប្រកាន់ខ្ជាប់ជានិច្ច នូវនយោបាយអព្យាក្រឹត អចិន្ត្រៃយ៍ និងមិនចូល បក្សសម្ព័ន្ធ។

ការផលិត ការប្រើប្រាស់ ការរក្សាទុកអាវុធបរមាណូ អាវុធគីមី ឬ អាវុធជីវសាស្ត្រ ត្រូវហាមឃាត់ដាច់ខាត។ សន្ធិសញ្ញា និងកិច្ចព្រមព្រៀង ទាំងឡាយណាដែលមិនស្របនឹងឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាពទឹកដី អព្យាក្រឹតភាព និង ឯកភាពជាតិរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវលុប ចោល ។

ជំពូកទី៥ អំពីសេដ្ឋកិច្ច មាន ៩ មាត្រា គឺពីមាត្រា ៥៦ ដល់មាត្រា ៦៤។ នៅក្នុងជំពូក នេះមានចែងជាអាទិ៍ថា " ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុវត្តប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ " ។

ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋមានជាអាទិ៍ ដីធ្លី ក្រោមដី ភ្នំ សមុទ្រ បាតសមុទ្រ ក្រោមបាតសមុទ្រ ឆ្នេរសមុទ្រ អាកាស កោះ ទន្លេ ព្រែក ស្ទឹង បឹង ព្រៃឈើ ធនធានធម្មជាតិ មជ្ឈមណ្ឌលសេដ្ឋកិច្ចវប្បធម៌ មូលដ្ឋានការពារប្រទេស សំណង់ផ្សេងៗទៀតដែលបានកំណត់ថាជារបស់រដ្ឋ ។

រដ្ឋហាមឃាត់និងផ្តន្ទាទោសជាទម្ងន់ដល់ជនណាដែលនាំចូល ផលិត លក់ដូរគ្រឿងញៀន ទំនិញក្លែងក្លាយ ហួសរយៈពេលប្រើ ដែលប៉ះពាល់ ដល់សុខភាព អាយុជីវិតរបស់អ្នកប្រើ ។

ជំពូកទី៦ អំពីអប់រំ វប្បធម៌ និង សង្គមកិច្ច មាន ១១ មាត្រា គឺពីមាត្រា ៦៥ ដល់មាត្រា ៧៥ ។

នៅជំពូកនេះមានចែងជាអាទិ៍ថា រដ្ឋត្រូវការពារ និងលើកស្ទួយសិទ្ធិ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងការទទួលការអប់រំប្រកបដោយគុណភាពនៅគ្រប់កម្រិត និង ត្រូវចាត់វិធានការគ្រប់បែបយ៉ាងជា ជំហាន១ ដើម្បីឱ្យការអប់រំនេះបានទៅដល់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ។ រដ្ឋផ្តល់កិច្ចការអប់រំផ្នែកបឋម និងមធ្យមសិក្សានៅសាលារៀនសាធារណៈ សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបដោយឥតបង់ថ្លៃ ហើយប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានទទួលការអប់រំយ៉ាងតិចប្រាំបួនឆ្នាំ ។

បរិវេណបេតិកភ័ណ្ឌជាតិ ក៏ដូចជាបេតិកភ័ណ្ឌដែលបានបញ្ចូលជា បេតិកភ័ណ្ឌពិភពលោក ត្រូវទុកជាតំបន់អព្យាក្រឹត ដែលមិនឱ្យមានសកម្មភាពយោធា (មាត្រា ៧១)

សុខភាពរបស់ប្រជារាស្ត្រត្រូវបានធានា ហើយត្រូវឧបត្ថម្ភជនពិការ និងគ្រួសារយុទ្ធជន ដែលបានបូជាជីវិតដើម្បីប្រទេសជាតិ ក៏ដូចជាចាត់ចែង ឱ្យមានរបបសន្តិសុខសង្គមដល់កម្មករ និង និយោជិត ។

ជំពូកទី៧ អំពីរដ្ឋសភា ដែលមាន ២៣ មាត្រា គឺពីមាត្រា ៧៦ ដល់ មាត្រា ៩៨ ថ្មី ។

រដ្ឋសភាមានសមាជិកជាតំណាងរាស្ត្រយ៉ាងតិច ១២០រូប តាមការជ្រើសតាំងដោយការបោះឆ្នោតជាសកល ដោយសេរី ដោយស្មើភាព ដោយចំពោះ និង តាមវិធីជ្រើសរើសឆ្នោតជាសម្ងាត់ ។

តំណាងរាស្ត្រអាចឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតសាជាថ្មីបាន។ អ្នកដែលមាន សិទ្ធិឈរឈ្មោះជាបេក្ខជនតំណាងរាស្ត្រ គឺប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងពីរភេទ ដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត មានអាយុយ៉ាងតិច ២៥ ឆ្នាំ មានសញ្ជាតិជាខ្មែរ តាំងពីកំណើត ។

តំណាងរាស្ត្រក្នុងរដ្ឋសភា ជាតំណាងប្រជាជាតិខ្មែរទាំងមូល។ អាណត្តិអាជ្ញាបញ្ជាទាំងឡាយត្រូវទុកជាមោឃៈ ។

តំណាងរាស្ត្រមានអភ័យឯកសិទ្ធិសភា។ ការចោទប្រកាន់ ការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនសមាជិកណាមួយនៃរដ្ឋសភានឹងអាចធ្វើ ទៅកើត លុះត្រាតែមានការយល់ព្រមពីរដ្ឋសភា ឬ ពី គណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍របស់រដ្ឋសភា វៀរលែងតែក្នុងករណីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌជាក់ ស្តែង ។

ក្នុងកាលៈទេសៈដែលប្រទេសជាតិស្ថិតក្នុងភាពអាសន្ន រដ្ឋសភាប្រជុំ រាល់ថ្ងៃជាប់ជាប្រចាំ ហើយនៅពេលដែលប្រទេសជាតិឋិតក្នុងភាពអាសន្ន រដ្ឋសភាមិនអាចត្រូវរំលាយបានឡើយ ។

ការអនុម័តទាំងឡាយរបស់រដ្ឋសភា ដែលផ្ទុយនឹងគោលការណ៍រក្សា ការពារឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាពទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហើយដែលនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់ឯកភាព នយោបាយ ឬការគ្រប់គ្រង

រដ្ឋបាល របស់ប្រទេសជាតិ នឹងត្រូវចាត់ទុកជាអាសាសូន្យ។ ក្រុមប្រឹក្សា ធម្មនុញ្ញ **គឺជាអង្គការ តែមួយគត់ ដែលមានសមត្ថកិច្ចសម្រេចពីមោឃភាពនេះ ។**

តំណាងរាស្ត្រមានសិទ្ធិដាក់សំណួរដល់រាជរដ្ឋាភិបាល។ រដ្ឋសភា កំណត់ទុកពេលមួយថ្ងៃក្នុងមួយ សប្តាហ៍ សម្រាប់ការឆ្លើយសំណួរ ។

រដ្ឋសភាអាចទម្លាក់សមាជិកគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឬទម្លាក់រាជរដ្ឋាភិបាល ពីតំណែង ដោយអនុម័តញត្តិ បន្ទោស តាមសម្លេងភាគច្រើនដាច់ខាតនៃ ចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល ។

ញត្តិបន្ទោសរាជរដ្ឋាភិបាល ត្រូវបានលើកឡើងជូនរដ្ឋសភា ដោយតំណាងរាស្ត្រចំនួន សាមសិបនាក់ ទើប រដ្ឋសភាអាចលើកមកពិភាក្សាបាន។

ជំពូកទី៨ ថ្មី អំពីព្រឹទ្ធសភា មាន ១៧ មាត្រា គឺពីមាត្រា ៩៩ ថ្មី ដល់មាត្រា ១១៥ ថ្មី ។

ព្រឹទ្ធសភាជាអង្គការ ដែលមានអំណាច នីតិប្បញ្ញត្តិ ដែលបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដូចបានកំណត់ក្នុង រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ជាធរមាន ។

សមាជិកព្រឹទ្ធសភា មានយ៉ាងច្រើនស្មើនឹងពាក់កណ្តាលនៃចំនួន សមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល ។

សមាជិកព្រឹទ្ធសភាចំនួនពីររូប ត្រូវបានចាត់តាំងដោយព្រះមហាក្សត្រ និងពីររូបទៀត ត្រូវបានរដ្ឋសភា ជ្រើសតាំងតាមមតិភាគច្រើនដោយប្រៀប។

រីឯសមាជិកព្រឹទ្ធសភាឯទៀត ត្រូវជ្រើសតាំងដោយការបោះឆ្នោតអសកល។ នីតិកាលរបស់ព្រឹទ្ធសភា មានកំណត់ ០៦ឆ្នាំ ហើយត្រូវផុត កំណត់នៅពេលដែលព្រឹទ្ធសភាថ្មីចូលកាន់តំណែង ។

ក្នុងពេលមានសង្គ្រាម ឬ ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេសដទៃទៀតដែល មិនអាចធ្វើការបោះឆ្នោតកើត ព្រឹទ្ធសភា អាចប្រកាសបន្តនីតិកាលរបស់ ខ្លួនមួយដងបានមួយឆ្នាំ តាមសំណើរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ។

សមាជិកព្រឹទ្ធសភាមានអភ័យឯកសិទ្ធិសភា។ ការប្រជុំព្រឹទ្ធសភា ត្រូវធ្វើជាសាធារណៈ។ ព្រឹទ្ធសភាមាន ភារកិច្ចសម្របសម្រួលការងារ រវាងរដ្ឋសភា និង រដ្ឋាភិបាល ។

ជំពូកទី៩ ថ្មី អំពីសមាជរដ្ឋសភា និង ព្រឹទ្ធសភា មាន ០២ មាត្រា គឺមាត្រា១១៦ ថ្មី និង មាត្រា ១១៧ ថ្មី ដែលបញ្ជាក់ថា "ក្នុងករណី ចាំបាច់ រដ្ឋសភា និង ព្រឹទ្ធសភាអាចប្រជុំរួមគ្នាជាសមាជ ដើម្បីដោះស្រាយ បញ្ហាសំខាន់ៗរបស់ប្រទេសជាតិ " ។

ជំពូកទី ១០ ថ្មី អំពីរាជរដ្ឋាភិបាល មាន ១០ មាត្រា គឺពីមាត្រា ១១៨ ថ្មី (៩៩ ចាស់) ដល់ មាត្រា ១២៧ ថ្មី (មាត្រា ១០៨ ចាស់) ។

គណៈរដ្ឋមន្ត្រីជារាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដឹកនាំ ដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រីមួយរូប អមដោយ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ប្រមទាំង ទេសរដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រី និង រដ្ឋលេខាធិការ ជាសមាជិក ។

តាមសេចក្ដីស្នើពីប្រធាន ដោយមានមតិឯកភាពពីអនុប្រធានទាំងពីរ នៃរដ្ឋសភា ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ចាត់តាំងវរជនមួយរូបក្នុងចំណោម តំណាងរាស្ត្រនៃគណបក្សដែលឈ្នះឆ្នោតឱ្យបង្កើតរាជរដ្ឋាភិបាល ។

សមាជិកទាំងឡាយនៃរាជរដ្ឋាភិបាលទទួលខុសត្រូវរួមគ្នាចំពោះរដ្ឋសភា អំពីនយោបាយទូទៅ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ។

សមាជិកមួយរូបៗនៃរាជរដ្ឋាភិបាល ទទួលខុសត្រូវរៀងៗខ្លួន ចំពោះ នាយករដ្ឋមន្ត្រី និង ចំពោះរដ្ឋសភា អំពីការដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត ។

ជំពូកទី ១១ ថ្មី អំពីអំណាចតុលាការ មាន ០៨ មាត្រា គឺពី មាត្រា១២៨ ថ្មី (មាត្រា១០៩ ចាស់) ដល់មាត្រា ១៣៥ ថ្មី (មាត្រា ១១៦ ចាស់) ។

អំណាចតុលាការជាអំណាចឯករាជ្យ គ្របដណ្ដប់ទៅលើរឿងក្ដីទាំងអស់ រួមទាំងរឿងក្ដីរដ្ឋបាល ផង ។

អំណាចនេះ ត្រូវប្រគល់ឱ្យតុលាការកំពូល និង សាលាជម្រះក្ដី គ្រប់ផ្នែក និង គ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ។

ការជម្រះក្ដីផ្ដល់យុត្តិធម៌ ត្រូវធ្វើក្នុងនាមប្រជារាស្ត្រខ្មែរ តាមនីតិវិធី និងច្បាប់ជាធរមាន ។ មានតែចៅក្រមទេដែលមានសិទ្ធិជម្រះក្ដី ។ ចៅក្រម ត្រូវបំពេញភារកិច្ចនេះ ដោយគោរពច្បាប់យ៉ាង មុឺងម៉ាត់ និង ឱ្យអស់ពីដួងចិត្ត និង សម្បជញ្ញៈរបស់ខ្លួន ។

គ្មានអង្គការណាមួយនៃអំណាចនីតិបញ្ញត្តិ ឬនីតិប្រតិបត្តិអាចទទួល អំណាចតុលាការ អ្វីបានឡើយ ។ មានតែអង្គការអយ្យការទេ ដែលមានសិទ្ធិ ធ្វើបណ្ដឹងអាជ្ញា ។

ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ជាអ្នកធានាឯករាជ្យនៃអំណាចតុលាការ ។ ឧត្ដមក្រុមប្រឹក្សា នៃអង្គចៅក្រម ជួយព្រះមហាក្សត្រ ក្នុងកិច្ចការនេះ ។

ចៅក្រមមិនអាចត្រូវគេដកពីមុខងារបានទេ ។ ប៉ុន្តែឧត្ដមក្រុមប្រឹក្សា នៃអង្គចៅក្រមសម្រេច ដាក់វិន័យលើចៅក្រមដែលបានប្រព្រឹត្តខុស ។

ឧត្ដមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ស្ថិតក្រោមព្រះរាជាធិបតីភាពនៃ ព្រះមហាក្សត្រ ។

ជំពូកទី ១២ ថ្មី អំពីក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ មាន ០៩ មាត្រា គឺពី មាត្រា ១៣៦ ថ្មី ដល់មាត្រា ១៤៤ ថ្មី ។

ចំពោះជំពូកនេះ អនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំបើកវង់ក្រចក ដើម្បីបកស្រាយឱ្យ បានល្អិតបន្តិចចំពោះសមត្ថកិច្ចនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ។

នៅខាងដើមនៃបទឧទ្ទេសនាម ខ្ញុំបានចោទសួរថា **អ្វីទៅដែលគេឱ្យ ឈ្មោះថា "រដ្ឋធម្មនុញ្ញ" និង អ្វីទៅដែលមានសារៈសំខាន់ពិសេសទាល់តែ មានការតម្រូវឱ្យបង្កើតស្ថាប័នកំពូលមួយឯករាជ្យ សម្រាប់ការពារនោះ?** ខ្ញុំក៏បានអត្ថាធិប្បាយជូនរួចហើយដែរដូចខាងដើម ។ តែនៅខណៈនេះ ខ្ញុំសូមបញ្ជាក់អំពីស្ថាប័នកំពូលនេះ ដែលមានសមត្ថកិច្ចការពាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។

មាត្រា ១៣៦ ថ្មី ចែងថា "ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមានសមត្ថកិច្ចធានា ការពារការគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ បកស្រាយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង ច្បាប់ដែល រដ្ឋសភាបានអនុម័ត និង ព្រឹទ្ធសភា បានពិនិត្យចប់សព្វគ្រប់ហើយ ។

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមានសិទ្ធិពិនិត្យ និងសម្រេចអំពីករណីវិវាទកម្ម ទាក់ទងនឹងការបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ និង ការបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំងសមាជិកព្រឹទ្ធសភា " ។

ម៉្យាងទៀត សមត្ថកិច្ចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក៏ត្រូវបានបញ្ជាក់ ក្នុងបទប្បញ្ញត្តិនៃមាត្រា៩២ ដូចបានរៀបរាប់ ក្នុងជំពូកអំពីរដ្ឋសភារួចហើយ ។

តើក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ធានាការពារការគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញនោះតាម បែបណា?

ចម្លើយថា បទប្បញ្ញត្តិនៃ**មាត្រា ១៥០ ថ្មី នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ** បានចែងថា "រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជាច្បាប់កំពូលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ច្បាប់ និង សេចក្តី សម្រេចទាំងឡាយនៃស្ថាប័ននានារបស់រដ្ឋ ត្រូវស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញជា ដាច់ខាត " ។

ក~ ដូច្នេះ ការធានា ការពារការគោរពនេះ គឺការពារកុំឱ្យច្បាប់និង សេចក្តីសម្រេចទាំងឡាយនៃស្ថាប័ននានារបស់រដ្ឋ មានលក្ខណៈផ្ទុយនឹង ស្មារតីនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។

ពិតហើយ ការផ្តើមគំនិតសេរីរី ឬការផ្តើមគំនិតធ្វើវិសោធនកម្ម រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជាសិទ្ធិរបស់ ព្រះមហាក្សត្ររបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី និង របស់ប្រធានរដ្ឋសភា តាមសេចក្តីស្នើរបស់តំណាងរាស្ត្រ មួយភាគបួន(១/៤) នៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល។ ដោយឡែក**មាត្រា ១៤៣ ថ្មី នៃ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ** បានចែងថា "ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ពិគ្រោះមតិក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ចំពោះសេចក្តីស្នើទាំងឡាយដែល សុំធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ " ។

ខ~ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញធានា ការពារការគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដោយ ពិនិត្យធម្មនុញ្ញភាពនៃច្បាប់។ **មាត្រា ១៤០ ថ្មី ចែងថា** " ព្រះមហាក្សត្រ នាយករដ្ឋមន្ត្រី ប្រធានរដ្ឋសភា តំណាងរាស្ត្រ ចំនួនមួយភាគដប់(១/១០) ប្រធានព្រឹទ្ធសភា ឬសមាជិកព្រឹទ្ធសភា ចំនួនមួយភាគបួន(១/៤) អាច បញ្ជូនច្បាប់ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តទៅឱ្យក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញពិនិត្យ មុននឹងច្បាប់នោះត្រូវប្រកាស ឱ្យប្រើ " ។

"បទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងរដ្ឋសភា បទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងព្រឹទ្ធសភា និង ច្បាប់រៀបចំ អង្គការទាំងឡាយ ត្រូវតែបញ្ជូនទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញពិនិត្យ មុននឹង ប្រកាសឱ្យប្រើ។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញត្រូវសម្រេច ក្នុងរយៈពេលសាមសិប (៣០)ថ្ងៃយ៉ាងយូរ ថាតើច្បាប់ បទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងរដ្ឋសភា និងបទបញ្ជាផ្ទៃ ក្នុងព្រឹទ្ធសភាខាងលើស្រប ឬមិនស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ " ។

មាត្រា ១៤១ ថ្មី ចែងថា " ក្រោយពីច្បាប់ណាមួយត្រូវបានប្រកាស ឱ្យប្រើ ព្រះមហាក្សត្រ ប្រធានព្រឹទ្ធសភា ប្រធានរដ្ឋសភា នាយករដ្ឋមន្ត្រី សមាជិកព្រឹទ្ធសភា ចំនួនមួយភាគបួន(១/៤) តំណាងរាស្ត្រចំនួនមួយភាគ ដប់(១/១០) ឬតុលាការ អាចសុំឱ្យក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ពិនិត្យអំពី ធម្មនុញ្ញភាពនៃច្បាប់នោះ" ។

រីឯមាត្រា ១៥ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក៏បានបញ្ជាក់ផងដែរថា ក្រុមប្រឹក្សា-ធម្មនុញ្ញបកស្រាយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង ច្បាប់ដែលរដ្ឋសភា បានអនុម័ត និង ព្រឹទ្ធសភាបានពិនិត្យចប់សព្វគ្រប់ហើយ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃការត្រួតពិនិត្យ ធម្មនុញ្ញភាព នៃច្បាប់។

គេអាចមានសំណួរថា តើប្រជារាស្ត្រ អាចស្នើក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញឱ្យ បកស្រាយរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានដែរឬទេ?

ចម្លើយ

ក. ប្រជារាស្ត្រ ធ្វើសំណើឆ្លងតាមរយៈប្រធានព្រឹទ្ធសភា ប្រធានរដ្ឋសភា នាយករដ្ឋមន្ត្រី សមាជិកព្រឹទ្ធសភាចំនួនមួយភាគបួន(១/៤)ឬតំណាងរាស្ត្រចំនួនមួយភាគដប់(១/១០)សុំក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញឱ្យបកស្រាយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ បកស្រាយច្បាប់ ឬពិនិត្យធម្មនុញ្ញភាពនៃច្បាប់ណា ដែលប្រកាសឱ្យ ប្រើហើយ។

ខ. ប្រជារាស្ត្រ អាចប្តឹងទៅតុលាការអំពីអធម្មនុញ្ញភាពនៃច្បាប់ ប្រសិនជាខ្លួនយល់ថា ច្បាប់ដែលអនុវត្តនោះ មិនស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬក៏ យល់ឃើញថា សេចក្តីសម្រេចរបស់ស្ថាប័នសាធារណៈ រំលោភទៅលើសិទ្ធិ ជាសារវន្តរបស់ខ្លួន។

គ. ទាក់ទងទៅនឹងការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ និងការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំង សមាជិកព្រឹទ្ធសភា ប្រជារាស្ត្រអាចធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ក្នុងករណីមិនសុខចិត្ត នឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់ គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត ជាអាទិ៍ក្នុងករណីចុះឈ្មោះ ក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត ករណីបាត់ឈ្មោះពីបញ្ជីបោះឆ្នោត ឬប្តឹងជំទាស់នឹងការ ចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ឬការរក្សាទុកឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។

ទន្ទឹមនឹងនេះ នៅដំណាច់ឆ្នាំនីមួយៗ នៅពេលដែលគណៈកម្មាធិការ ជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោតធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពបញ្ជីបោះឆ្នោតប្រជារាស្ត្រអាច ធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មកក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ អំពីការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ឬ ការបាត់ឈ្មោះពីបញ្ជីបោះឆ្នោត ឬប្តឹងជំទាស់នឹងការចុះឈ្មោះបោះឆ្នោត ឬការរក្សាទុក ឈ្មោះក្នុងបញ្ជីបោះឆ្នោត។

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញពិនិត្យ និងសម្រេចលើបណ្តឹងតវ៉ារបស់គណបក្ស នយោបាយ ដែលក្រសួងមហាផ្ទៃបាន បដិសេធមិនចុះក្នុងបញ្ជីគណបក្ស នយោបាយ។

អ្នកបោះឆ្នោត បេក្ខជន ឬអ្នកតំណាងគណបក្សនយោបាយគ្រប់រូបអាចប្តឹងជំទាស់នឹងការ បោះឆ្នោតបានក្នុងករណីមានការភ័ន្តច្រឡំ ភាពមិន ប្រក្រតី ឬការបន្លំ។ ដូច្នេះលទ្ធភាពប្តឹងជំទាស់នឹង លទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោត ត្រូវបានធានាទំរង់តាមផ្លូវច្បាប់។

វិវាទក្នុងការបោះឆ្នោត ជាសមត្ថកិច្ចរបស់គណៈកម្មការ ខេត្ត ក្រុង រៀបចំការបោះឆ្នោត គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត និង ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ។ នៅពេលដែលអាជ្ញាធរទាំងអស់នេះត្រូវកាត់ក្តីលើបណ្តឹងជំទាស់ណាមួយ អាជ្ញាធរទាំងនេះអនុវត្តមុខងារនៃយុត្តាធិការ។ ដូច្នេះ ចៅក្រមត្រូវតែ

រកដំណោះស្រាយឱ្យបានច្បាស់លាស់ ដើម្បីធានាឱ្យមានភាពស្មោះត្រង់ចំពោះសន្លឹកឆ្នោត និងធម្មានុរូបភាពតាមលក្ខណៈប្រជាធិបតេយ្យ (légétimité démocratique=តាមភាព ស្របច្បាប់ ឬ ភាពត្រូវច្បាប់) ដែលជឿជាក់បាន និង មិនអាចប្រកែកបាន។

តួនាទីរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក្នុងការពិនិត្យ និង សម្រេចអំពីវិវាទកម្មទាក់ទងនឹងការ បោះឆ្នោតជ្រើសតាំងសមាជិកព្រឹទ្ធសភា និងតំណាងរាស្ត្រ មានចែងក្នុងមាត្រា ១៣៦ថ្មី វាក្យខ័ណ្ឌទី២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ២៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងសមាជិកព្រឹទ្ធសភា មាត្រា ២៥ថ្មី មាត្រា ២៧ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ និង មាត្រា ៤២ថ្មី មាត្រា ៤៣ មាត្រា ៦២ថ្មី មាត្រា ៦៦ថ្មី មាត្រា ៧៣ថ្មី មាត្រា ១១៤ មាត្រា ១១៧ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ និង ច្បាប់ស្តីពីវិសោធន-កម្មច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ។

ការពិនិត្យសម្រេចអំពីវិវាទកម្មទាក់ទងនឹងការបោះឆ្នោត មានចាប់ពីដំណាក់កាល នៃការចុះបញ្ជីគណបក្សនយោបាយឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត និងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះ ការចុះឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោត និងបញ្ជីបោះឆ្នោត ការឃោសនាបោះឆ្នោត ក៏ដូចជាលទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ននៃការបោះឆ្នោត។

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ អាចទទួលពាក្យបណ្តឹងដោយផ្ទាល់ក្នុងករណីខ្លះ។ សម្រាប់ពាក្យបណ្តឹងដែលធ្វើឡើងដោយបុគ្គលមួយរូប ឬគណបក្ស នយោបាយដែលជាបេក្ខជននៃការបោះឆ្នោត និងជាអ្នកជំទាស់ទៅនឹង លទ្ធផលបណ្តោះអាសន្ននៃការបោះឆ្នោត (មាត្រា ២៧ថ្មី ចំណុចទី១ នៃច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ)។ ក្នុងករណីនេះ ពាក្យបណ្តឹងត្រូវដាក់ទៅក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញក្នុងរយៈពេល ៧២ ម៉ោងយ៉ាងយូរ បន្ទាប់ពីការប្រកាស លទ្ធផលណ្តោះអាសន្ន។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ពិនិត្យពាក្យបណ្តឹងក្នុងរយៈពេល ២០ថ្ងៃ ដោយគិតពីថ្ងៃបានទទួលពាក្យបណ្តឹង (មាត្រា ២៧ថ្មី វាក្យខ័ណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្តីពីវិសោធកម្ម ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្ត ទៅនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ)។

សូមបញ្ជាក់ជូនផងដែរថា ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញសម្រេចសេចក្តីតាមមតិភាគច្រើនដាច់ខាត នៃចំនួនសមាជិកទាំងមូល។ ក្នុងករណីដែលបែកសម្លេងជាពីរស្មើគ្នា សម្លេងរបស់ប្រធានក្រុមប្រឹក្សា ធម្មនុញ្ញជាសម្លេងឧត្តមានុភាព។

សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញត្រូវបញ្ជាក់អំពីហេតុផល។

មាត្រា ១៤២ ថ្មី ចែងថា "បទប្បញ្ញត្តិក្នុងមាត្រាណា ដែលក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញប្រកាសថា មិនស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មិនអាចយកទៅប្រកាសឱ្យប្រើ ឬយកទៅអនុវត្តបានឡើយ"។

សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ គឺ ជាសេចក្តីសម្រេច ចុងក្រោយបិទផ្លូវតវ៉ា ហើយមានអានុភាពអនុវត្តទៅលើអំណាចទាំងអស់ ដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញត្រូវផ្ញើថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ ជូនប្រធានព្រឹទ្ធសភា ជូនប្រធានរដ្ឋសភា នាយករដ្ឋមន្ត្រី ប្រធានតុលាការ កំពូល និង ចុះផ្សាយក្នុងរាជកិច្ច ។

ប្រធានព្រឹទ្ធសភា ត្រូវជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចនេះដល់សមាជិក ព្រឹទ្ធសភាទាំងអស់ ។

ប្រធានរដ្ឋសភា ត្រូវជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចនេះដល់សមាជិក រដ្ឋសភាទាំងអស់ ។

នាយករដ្ឋមន្ត្រី ត្រូវជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចនេះដល់សមាជិក រាជរដ្ឋាភិបាលទាំងអស់ ។

ប្រធានតុលាការកំពូល ត្រូវជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចនេះដល់ តុលាការសាមី ។

សូមគូសបញ្ជាក់ចុងក្រោយថា ជនណាដែលមានពិរុទ្ធបានធ្វើជាសាក្សី ទុច្ចរិត ឬធ្វើការកៀបសង្កត់ទៅលើសាក្សី ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃការអង្កេត ស៊ើបសួររបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ឬជនណាដែលមិន ព្រមគោរពតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ឬរារាំងដល់កិច្ចប្រតិបត្តិការរបស់ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១ ខែដល់ ១ឆ្នាំនិង ត្រូវពិន័យជាប្រាក់ ពីដប់ម៉ឺន (១00.000) រៀលដល់ហុកសិបម៉ឺន (៦00.000) រៀល ឬផ្តន្ទាទោសណាមួយក្នុងចំណោម ទោសទាំងពីរ ។

ចំពោះខ្លឹមសារលំអិត ទាក់ទងនឹងសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញសូមធ្វើការស្រាវជ្រាវ តាមគេហទំព័ររបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ " http:// www .ccc.gov.kh " ។

ខ្ញុំសូមបិទវង់ក្រចកវិញ ដើម្បីបន្តការស្វែងយល់អំពី ៖

ជំពូកទី ១៣ ថ្មី អំពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល មាន 0២ មាត្រា គឺពីមាត្រា ១៤៥ ថ្មី (មួយ) និង មាត្រា ១៤៦ ថ្មី (មួយ) ដែលចែងថា " ទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចែកជា រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ឃុំ សង្កាត់ " ។

ជំពូកទី ១៤ ថ្មី អំពីសមាជជាតិ មាន 0៣ មាត្រា គឺពីមាត្រា ១៤៧ ថ្មី(មាត្រា ១២៨ ចាស់)ដល់មាត្រា ១៤៩ ថ្មី ដើម្បីបើកឱ្យប្រជារាស្ត្រ ជ្រាបដោយផ្ទាល់អំពីកិច្ចការផ្សេងៗ ដែលជាប្រយោជន៍ជាតិ និងលើកបញ្ហាសំណូមពរជូនរដ្ឋអំណាចដោះស្រាយ ។

ជំពូកទី ១៥ ថ្មី អំពីអានុភាព ការសើរើ និង វិសោធនកម្ម រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាន 0៤ មាត្រា គឺពីមាត្រា ១៥0 ថ្មី(មាត្រា ១៣១ ចាស់) ដល់មាត្រា ១៥៣ ថ្មី (មាត្រា ១៣៤ ចាស់) ដែលមានចែងជាអាទិ៍ថា: ការផ្តើមគំនិតសើរើ ឬការផ្តើមគំនិតធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជាសិទ្ធិរបស់ព្រះមហាក្សត្រ របស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី និងរបស់ប្រធានរដ្ឋសភាតាមសេចក្តីស្នើរបស់តំណាងរាស្ត្រ មួយភាគបួន(១/៤) នៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល។ ការសើរើ ឬវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវធ្វើឡើង ដោយច្បាប់ធម្មនុញ្ញមួយ ដែលអនុម័តដោយរដ្ឋសភា តាមមតិភាគច្រើន ពីរភាគបី(២/៣) នៃចំនួនសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល ។

ការសេរីរី ឬវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើនៅពេលប្រទេសជាតិឋិតក្នុងភាពអាសន្ន។ ការសេរីរី ឬវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញមិនអាចធ្វើបានឡើយ កាលបើប៉ះពាល់ដល់ប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស និងរបបរាជានិយមអាស្រ័យដោយ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។

ប្រការដែលព្រះមហាក្សត្រទ្រង់គ្រងរាជសម្បត្តិ ប៉ុន្តែទ្រង់មិនកាន់អំណាច មិនអាចសុំកែប្រែបានជាដាច់ខាត ។

ជំពូកទី ១៦ ថ្មី អំពីអន្តរប្បញ្ញត្តិ មាន ៥ មាត្រា គឺពីមាត្រា ១៥៤ថ្មី ដល់មាត្រា ១៥៨ថ្មី (មាត្រា ១៣៩ ចាស់)ដែលមានចែងថា : រដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ក្រោយពីបានទទួលការអនុម័ត ត្រូវបានប្រកាសឱ្យចូលជាធរមានភ្លាមដោយព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ក្រោយពេល រដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះចូលជា ធរមាន សភាធម្មនុញ្ញត្រូវក្លាយទៅជារដ្ឋសភា។

បទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងរបស់រដ្ឋសភាត្រូវចូលជាធរមាន ក្រោយទទួលបាន ការអនុម័តពីរដ្ឋសភា ។

ក្រោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះចូលជាធរមាន ព្រះមហាក្សត្រជ្រើសតាំងតាមលក្ខខណ្ឌ ដែលមានចែង ក្នុងមាត្រា ១៣ ថ្មី និង មាត្រា ១៤ ។

នីតិកាលទី១នៃព្រឹទ្ធសភាមានកំណត់៥ ឆ្នាំ ហើយត្រូវផុតកំណត់នៅពេល ព្រឹទ្ធសភាថ្មីចូលកាន់តំណែង ។

សម្រាប់នីតិកាលទី១នៃព្រឹទ្ធសភា: ①សមាជិកព្រឹទ្ធសភាមាន ចំនួនសរុបហុកសិបមួយរូប ②ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់តែងតាំងសមាជិក ព្រឹទ្ធសភាពីររូប ព្រមទាំងប្រធាន អនុប្រធានទី១ អនុប្រធានទី២នៃព្រឹទ្ធសភា ③សមាជិកដទៃទៀតនៃព្រឹទ្ធសភា ត្រូវបានតែងតាំងដោយ ព្រះមហាក្សត្រ តាមសំណើរបស់ប្រធានព្រឹទ្ធសភា និងប្រធានរដ្ឋសភា ក្នុងចំណោមសមាជិកនៃគណបក្សដែលមាន អាសនៈនៅក្នុងរដ្ឋសភា ④កិច្ចប្រជុំជាសមាជរដ្ឋសភានិងព្រឹទ្ធសភាត្រូវដឹកនាំដោយសហប្រធាន ។

ច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានទាំងអស់នៅកម្ពុជា ដែលធានាការពារបាន នូវទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ សិទ្ធិសេរីភាព និង ទ្រព្យសម្បត្តិត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ របស់បុគ្គល និង ដែលសមស្របនឹងប្រយោជន៏ជាតិ ត្រូវមានអានុភាពអនុវត្តបន្តទៅមុខទៀត រហូតដល់មានអត្ថបទថ្មីមកកែប្រែ ឬលុបចោល លើកលែងតែបទប្បញ្ញត្តិណា ដែលផ្ទុយនឹង ស្មារតីនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ។

ជាទីបញ្ចប់ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណដល់លោកជំទាវ ឯកឧត្តម លោក លោកស្រី នាងកញ្ញាដែលបានយកចិត្តទុកដាក់ស្តាប់បទឧទ្ទេសនាមរបស់ខ្ញុំ។